

УДК 338.48(100(075.8))

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОМУ ТРАНСКОРДОННОМУ РЕГІОНІ

О. Біланюк

*Львівський національний університет імені Івана Франка
Львів, Україна*

Аналізуються актуальні проблеми та перспективи розвитку туризму як складової українсько-польської транскордонної співпраці. Проаналізовані пріоритетні напрями розвитку туризму на прикордонних територіях.

Ключові слова: туризм, міжнародний туризм, транскордонна співпраця, туристична інфраструктура, сільський зелений туризм, культурно-історична спадщина.

За прогнозами фахівців, у третьому тисячоріччі туристична індустрія зростатиме швидкими темпами. І це цілком закономірно, особливо якщо врахувати, що на сучасному етапі свого розвитку людське суспільство трансформувалося із суспільства продуктивності й добробуту в “суспільство вільного часу”, подорожі й туризм для значної кількості мешканців нашої планети стали категоріями важливими, незамінними і необхідними.

Сучасна світова індустрія туризму характеризується постійним зростанням обсягів подорожей, що супроводжується конкуренцією серед регіонів і країн перебування. При цьому Європа залишається найпопулярнішим серед туристів і мандрівників регіоном.

У налагодженні культурних, наукових, виробничих, туристсько-рекреаційних відносин із державами – новими членами ЄС особливу роль для України відіграє Польща. Нова модель двосторонніх відносин передбачає розвиток співпраці в усіх сферах життя. З огляду на сучасні господарсько-управлінські реконструктивні моменти провідною ланкою у функціонуванні цієї моделі покликані стати прикордонні регіони, які характеризуються вигідним геополітичним положенням, значним економічним і ресурсно-рекреаційним потенціалом [2, с.283].

Розвиток відносин між Україною та Республікою Польща сприяє приєднанню України до світових і регіональних структур безпеки та співпраці. Польща всебічно стимулює приплив українських туристів до своєї країни і посідає друге місце серед країн, в які виїжджають українці, поступаючись тільки Туреччині [2, с.274].

Транскордонна співпраця – особлива сфера зовнішньоекономічної діяльності прикордонних територій, яка відіграє важливу роль у міжнародних економічних відносинах. Це один з інструментів реалізації євроінтеграційної політики України. Головна мета цієї співпраці - усунення політичних і адміністративних бар'єрів між сусідніми народами, подолання стереотипів і упереджень, за умови формування сумісних органів і суб'єктів господарювання - створення господарської, соціальної і культурної інфраструктури, а також поліпшення умов життя населення.

Оскільки міжнародна міжрегіональна співпраця є ключовим напрямом європейської інтеграції та важливим чинником економічного розвитку, робота з розширення географії співпраці з регіонами іноземних держав ведеться постійно. Показовим прикладом є активна співпраця з воєводствами Республіки Польща.

Туризм є потенційно інвестиційно привабливим видом економічної діяльності в межах українсько-польського транскордонного регіону. Проте на сьогодні рівень реалізації його потенціалу залишається низьким. Маємо підстави стверджувати про асиметричність його розвитку в Україні та Польщі, зумовлену передусім відмінностями в інституційному забезпеченні внаслідок нестабільності інститутів управління туристичною сферою; недостатньої узгодженості діяльності туристичних інституцій в транскордонному регіоні; незадовільного наукового супроводу розвитку туризму; асиметричності територіально-регіонального представлення туристичних організацій з просування і підтримки туризму. Інституційне забезпечення в сфері туризму в Польщі є досконалішим, саме тому запозичення досвіду окремих ефективних інститутів управління Польщі дасть змогу в межах українсько-польського транскордонного регіону налагодити туристичну співпрацю між інституціями та поліпшити інституційне забезпечення туристичної діяльності в Україні.

За даними Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України, основними ознаками недостатньо сформованого інституційного забезпечення сфери туризму в українсько-польському транскордонному регіоні є такі:

– Нестабільність інститутів та часті зміни підходів до управління туристичною сферою в Україні та Польщі.

– Недостатність співпраці між туристичними інституціями в транскордонному регіоні. В українсько-польському транскордонному регіоні завдання розвитку туризму покладено на робочі комісії з питань розвитку туризму Карпатського Єврорегіону та Єврорегіону “Буг”. Водночас, незважаючи на значний туристичний потенціал прикордоння, координування спільної туристичної діяльності в межах транскордонного регіону, в т. ч. в межах єврорегіонів та Програми добросусідства “Польща – Білорусь – Україна”, здійснюється неефективно. Низька ефективність участі України у Програмі добросусідства та загалом у реалізації проектів транскордонної співпраці, зумовлена відсутністю кваліфікованих проектних менеджерів як в органах місцевого самоврядування, так і в громадських організаціях; належного інформаційного супроводу; фінансових ресурсів.

– Незадовільний науковий супровід розвитку туризму. Необхідним елементом системи управління туризмом є науково обґрунтований підхід до формування стратегічних програмних документів, заходів просування туристичних продуктів, дослідження туристичних ринків, прогнозування і планування показників розвитку галузі. В Україні наукове забезпечення державної політики в сфері туризму здійснює Науковий центр розвитку туризму, у Польщі – Інститут туризму, істотним недоліком співпраці яких є відсутність взаємодії та, як наслідок, – спільних досліджень транскордонної та міжрегіональної українсько-польського співпраці у сфері туризму.

– Асиметричність територіально-регіонального представлення туристичних організацій з просування і підтримки туризму в Україні та Польщі. Серед вітчизняних організацій функції з розвитку туристичної галузі, просування українських туристич-

тичних продуктів і лобювання інтересів представників туристичної діяльності найбільш інтенсивно та ефективно виконують Державна служба курортів та туризму і Всеукраїнська громадська організація “Туристична асоціація України”.

– Українські туристичні організації поступаються у функціональності та ефективності діяльності польським організаціям: а) польських туристичних організацій чітко розмежовані функції; б) діяльність організацій взаємопов’язана та взаємоузгоджена; в) фінансується діяльність повною мірою; г) організаційна структура не обмежена головним офісом, а має розгалужену мережу як у країні, так і за кордоном [9].

– Відсутність регіональних представництв туристичних інституцій в Україні та осередків за кордоном, зокрема в Польщі, спричиняє асиметрію рівнів співпраці (регіональний - Польщі, державний - Україні).

– Недостатня кількість інформаційних туристичних центрів (ТІЦ) у транскордонному регіоні. Для українсько-польського транскордонного регіону ТІЦ є важливим елементом інфраструктури, оскільки значна частка туристів є неорганізованими і потребують інформації. Проте, у прикордонних регіонах України, які межують з Польщею ТІЦ функціонують лише у кількох містах (у Закарпатській області – у містах Берегове, Рахів, Ужгород, Мукачево, Міжгір’я; у Волинській – у місті Луцьк; у Львівській – у містах Жовква, Львів), а у польському прикордонні мережа ТІЦ розвинена нерівномірно (у Любелському воєводстві ТІЦ функціонують у Холм, Люблін, Замость, а у Підкарпатському воєводстві функціонують 36 ТІЦ - у містах Бірч, Цісна, Дукла, Динув, Горинець Здруй, Іваніч Здруй, Ярослав, Ясло, Команьча, Кросно, Леско, Лежайськ, Лютовіска, Ланьцут, Полянчик, Перемишль, Риманув Здруй, Жешів, Санок, Свільча, Устшики Дольні, Пшеворськ, Стальова Воля) [9].

З метою вирішення ключових питань міжрегіональної співпраці на міждержавному рівні створено інституційний механізм - українсько-польську Міждержавну координаційну раду з питань міжрегіональної співпраці (МКРМС).

З українського боку МКРМС очолює заступник Міністра закордонних справ України, з польського – заступник державного секретаря Міністерства внутрішніх справ і адміністрації Польщі.

Згідно зі статутом МКРМС координує українсько-польську міжрегіональну співпрацю, визначає основні напрями і засади її розвитку, надає компетентним установам України та Польщі пропозиції з цих питань, розробляє спільні програми діяльності, спрямовані на розвиток співпраці між керівництвом регіональних і місцевих державних адміністрацій та органами місцевого самоврядування України і Польщі.

У межах МКРМС діють три тематичні комісії, до компетенції яких належать такі питання:

- розбудова інфраструктури українсько-польського державного кордону (Комісія з питань пунктів пропуску та прикордонної інфраструктури);
- просторове облаштування прикордонних регіонів (Комісія з питань просторового планування);
- розвиток співпраці між регіонами України та Польщі (Комісія з питань транскордонної співпраці).

Одним із завдань МКРМС є подання заявки на фінансування планувальних про-

ектів у межах Програми транскордонної співпраці “Польща – Білорусь – Україна” на 2007-2013 р. в рамках Європейського інструменту сусідства та партнерства [7].

Програмою визначені три пріоритети:

- підвищення конкурентоспроможності прикордонних територій шляхом модернізації та розвитку транскордонної інфраструктури, на що передбачено 21 447 930 євро;

- розвиток людського капіталу та інституційної транскордонної співпраці включно з безпекою на кордонах Європейського Союзу – 14 068 619 євро;

- технічна допомога – 2 272 321 євро [7].

У межах програми протягом останніх чотирьох років на конкурсній основі надавалася фінансова підтримка проектам, спрямованим на підвищення конкурентоспроможності прикордонних регіонів, охорону навколишнього середовища, розвиток транскордонної співпраці, модернізацію прикордонної інфраструктури та підвищення рівня безпеки на кордонах ЄС. За чотири роки діяльності було реалізовано 172 проекти, в тому числі для України – на загальну суму 12 млн євро.

До пріоритетних напрямів діяльності МКЗМС також належать:

- розбудова інфраструктури на українсько-польському державному кордоні;

- розбудова комунікаційної інфраструктури між Польщею та Україною;

- підтримка регіональних ініціатив у контексті організації чемпіонату Європи з футболу Євро-2012;

- підтримка розвитку регіональних контактів у сферах культури, освіти і науки;

- стажування посадових осіб місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування України;

- передання польського досвіду в сфері децентралізації влади в контексті прагнення України здійснити адміністративно-територіальну реформу [8].

Відносини Польщі та України регулюються розгалуженою договірною інфраструктурою, представленою більше ніж 170 двосторонніми міждержавними угодами. Попри таку кількість угод нормативно-правове підґрунтя українсько-польської транскордонної співпраці ще рано вважати досконалим.

Основними аспектами та проблемами співпраці є:

- неузгодженість правничо-юридичних систем України і Польщі;

- нестабільність економічного законодавства і правничого поля для транскордонної співпраці;

- неузгодженість законодавства України із законами Європейського Союзу.

Для розвитку транскордонної співпраці та використання можливостей, які відкриваються із введенням нових програм прикордонної співпраці, як центральні і місцеві органи державної влади України повинні насамперед:

- поліпшити комунікаційну інфраструктуру;

- підвищити ефективність використання транзитного потенціалу західних областей України шляхом будівництва нових і реконструкції чинних пунктів пропуску;

- модернізувати швидкісні та об’їзні дороги, залізничні колії;

- розширити повноваження місцевих органів влади та місцевого самоврядування шляхом надання більшої автономності у вирішенні завдань регіонального та місцевого розвитку;

- прискорити розвиток інституційної інфраструктури транскордонної співпраці, а також підготовки кадрів для системи транскордонної співпраці.

Перспективи розвитку українсько-польської транскордонної співпраці у сфері туризму є досить широкими. Транскордонна співпраця на українсько-польських прикордонних територіях у сфері туризму сприятиме підвищенню іміджу прикордонних регіонів; розвитку їх інфраструктури, збільшенню зайнятості; поліпшенню якості туристичних послуг; поглибленню безпосереднього партнерства між туристичними підприємствами та організаціями як прикордонних регіонів, так і країн; зміцненню конкурентоспроможності туристичних продуктів завдяки збільшенню пропозиції, урізноманітненню видів туристичних продуктів, формуванню комплексних спільних туристичних транскордонних продуктів; вивченню і впровадженню досвіду регіонального регулювання та стимулювання галузі інших держав; налагодженню контактів з іноземними представництвами, громадськими організаціями тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрушків Б., Бакушевич Я. Україна і Польща – економічні аспекти співпраці// Економіка України. – 2005. - №11 (528).
2. Бейдик О., Карягін Ю. Україна – Польща: архітектурно-історичні та біосоціальні ресурси як чинник розвитку транскордонних туристичних зв'язків// Проблеми трансформації у Польщі і в Україні - Варшава; Київ, 2007 – 339 с.
3. Візовий режим України і Польщі: коментарі, аналіз, прогноз: Зб. аналіт. матеріалів. – Львів: Каменяр, 2004. – 78 с.
4. Дубович І.А. Геополітичні та соціально-економгеографічні проблеми транскордонного співробітництва України// Історія української географії. –2005. Вип.12 – С. 105-109.
5. Кіш.Є. Проблеми транскордонного співробітництва України і Євросоюзу [Електронний ресурс] / Є.Кіш // Український центр політичного менеджменту.<http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=63&c=1412>
6. Обґрунтування пріоритетів спільної українсько-польської стратегії транскордонного розвитку у сфері туризму в умовах підготовки до проведення Євро-2012. – Львів: Національний інститут стратегічних досліджень, регіональний філіал у Львові, 2009.
7. Офіційний сайт “Програма транскордонного співробітництва “Польща – Білорусь - Україна” на 2007-2013 роки” – <http://www.pl-by-ua.eu/ua>
8. Офіційний сайт Посольства України в Республіці Польща - <http://www.mfa.gov.ua/poland/ua/publication/content/41185.htm>
9. Офіційний сайт Національного інституту стратегічного дослідження при Президенті України - <http://www.niss.gov.ua/articles/245/>
10. Michalkow I., Petryk W. Gospodarcze i spoleczne aspekty rozwoju turystyka w Polsce na tle Europy i swiata//Problemy transformacji w Polsce i na Ukrainie. – Warszawa, Kijow, 2007.

*Стаття: надійшла до редколегії 29.05.2012
прийнята до друку 08.06.2012*

CURRENT STATUS AND FUTURE DEVELOPMENT AREAS OF TOURISM IN UKRAINIAN-POLISH BORDER REGION

O. Bilanyuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
P. Doroshenko St., 41, UA – 79000 Lviv, Ukraine*

In the article the current problems and prospects of tourism development in the Polish-Ukrainian relations. We consider the relevance of the Ukrainian-Polish border cooperation. Analysis of priorities for tourism development in border areas.

Keywords: tourism, international tourism, cross-border cooperation, tourism infrastructure, rural green tourism, cultural and historical heritage.

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СФЕРЫ ТУРИЗМА В УКРАИНСКО-ПОЛЬСЬКОМ ТРАНСГРАНИЧНОМ РЕГИОНЕ

O. Біланюк

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Дорошенко, 41, г. Львов 79000, Украина*

Анализируются актуальные проблемы и перспективы развития туризма как составной части украинско-польского трансграничного сотрудничества. Проанализированы приоритетные направления развития туризма на приграничных территориях.

Ключевые слова: туризм, международный туризм, трансграничное сотрудничество, туристическая инфраструктура, культурно-историческое наследие.